

РЕЦЕНЗИЯ

от Проф. Д-р Анна Найденова Толева

Медицински колеж, Тракийски университет, Стара Загора

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

професионално направление: 4.3. Биологични науки

докторска програма „Физиология на животните и човека“

Автор: д-р Стефан Николов Манчев

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Тема: Възможности за направляване на репродуктивния процес на Североизточнoбългарска тънкорунна и Синтетична популация българска млечна порода овце

Научен консултант: доц. Росен Стефанов

(акад. дл., име, презиме, фамилия, н. ст. – научна организация)

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на хартиен /електронен носител е в съответствие с нормативните изисквания и включва всички изискуеми документи:

- дисертационен труд
- автореферат
- автобиография в европейски формат с подпис на докторанта
- списък на научните публикации по темата на дисертацията
- копия на научните публикации - 2 бр.
- списък на участията в научни форуми

Докторантът е приложил 2 публикации.

Документите са подготвени надлежно и съобразени с изискванията на Правилника на БАН.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Кандидатът е завършил висшето си образование във ВИЗВМ, Ветеринарно-медицински факултет, Тракийски университет – 1995 г. Работи като специалист, научен сътрудник и асистент към ИБИР, БАН. Научните му интереси и цялостната му научна кариера са в областта на физиология на животните и човека и по-специално стрес, невроендокринология и андрология. През 2015 г. е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка в ИБИР с

тема „Възможности за направляване на репродуктивния процес на Североизточнобългарска тънкорунна и Синтетична популация българска млечна порода овце“.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на проблематиката, която се разглежда от дисертанта се определя от негативните тенденции в българското животновъдство, настъпили през последните години, а именно намаляване броя на отглежданите овце 10 пъти за последните 25 години. Освен това променените климатични условия поставят пред редица изпитания специалистите, занимаващи се с овцевъдство. На тези въпроси се опитва да отговори дисертантът. Изключително важен момент е, че той използва нормални регулаторни механизми, върху които въздейства с мелатонин, хормон, регулиращ не само циркадиадните ритми, а и репродукцията. Освен това мелатонинът притежава и много мощни антиоксидантни свойства и се явява краен антиоксидант, което допринася за разгръщане на неговите благоприятни ефекти върху въздействаните организми. Всичко това обуславя голямата значимост и актуалността на разглежданата от докторанта тематика.

4. Познаване на проблема

Дисертантът е направил методично и задълбочено проучване по въпроса, като се е запознал в детайли с основните проблеми и техните характеристики. Съдържателният и добре представен литературен обзор е доказателство в тези посока. Началните раздели на обзора са посветени на физиологията на репродуктивната система при женските и мъжки индивиди. Много добре е представена ролята на фотопериодът като основен задвижващ и синхронизиращ еструса фактор. Компетентно са систематизирани методите за контрол на репродуктивните функции. Авторът ги е класифицирал в две основни групи, хормонални, при които се прилагат полови и неполови хормони и нехормонални, използващи различни естествени фактори и влияния. В центъра на литературния обзор е поставен хормонът мелатонин. От изложението става ясно, че докторантът отлично владее материала, свързан със синтеза, катаболизма, значението на пинеалната на екстрапинеалната секреция на мелатонина, както и голямата палитра от основните му функции, които имат значение и за регулация на репродукцията. Централно място е отделено на ефектите на мелатонина върху сперматозоидите, ооцитите и ембрионалното развитие. Всичко гореизложено ми дава основание да дам висока оценка на компетентността на докторанта и на творческия му подход към проблема. На базата на придобитите задълбочени познания по въпроса той формулира изключително добре обосновано заключение от литературния обзор.

5. Методика на проучването

Провеждането на това комплексно проучване, постигането на формулираните цели и задачи, налага използване на различни както инструментални, клиничко-лабораторни, така и софтуерни и статистически методики. Групите на използваните експериментални животни са добре структурирани. Третирането се извършва по прецизно разписан протокол. Оценяват се кинетичните и морфологични параметри на сперматозоидите, антиоксидантната активност на спермалната плазма и концентрацията на мелатонин. За анализ на получените данни са използвани подходящи статистически методи.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Текстът на дисертационния труд е в обем 138 страници, като преобладават илюстрациите на материала с графични изображения на брой 63 за сметка на табличните – 9. Липсват таблици 4 и 5. Отделните части на дисертацията са представени в балансирано съотношение и отговарят на общоприетите стандарти. Литературният обзор е написан на 43 страници и съдържа задълбочено описание на основния проблем и на всички допълнителни, тангиращи към него. Подробно съм изложила впечатленията си от обзора в точка 4. Много доброто познаване на проблема, както и отбелязването на противоречивите данни и съществуващите нерешени въпроси и неясноти е предпоставка за конкретно, точно и стегнато формулиране на целите и предстоящите задачи. Прави впечатление изработването на прецизен алгоритъм, отразяващ цялостния дизайн на разработката и последователността на отделните етапи. Главата “Материали и методи” е написана на 13 страници. В началото на тази глава е посочена методологията на подбор на изследваните животни и разпределянето им в съответните контролни и експериментални групи. Подробно е разписан ходът на проучването в зависимост от изпълнението на отделните задачи. Цялостната ми оценка на тази глава е представена в точка 5. Глава “Резултати” е обединена с дискусиите, което оценявам като положителен подход и е написана на 48 страници. Получените резултати в отделните етапи на изследването са представени в цифров вид, включени в текста, в съответните таблици и илюстрирани в зависимост от използвания статистически анализ с различни по вид графики – линейно отсечкова апроксимация и барчета. Дискусията е разпределена в подраздели в зависимост от получените резултати. Тя е направена компетентно, аналитично, с разискване на причинно-следствените връзки между отделните параметри на изследваните групи. Направен е паралел с изследванията, представени от други автори и са подчертани новите моменти в настоящето проучване. Заключениеето обобщава постигнатите резултати по отношение на модулиращите ефекти на мелатонина и отбелязва необходимостта от допълнителни изследвания по въпроса.

В литературната справка са включени 456 публикации. Определено броят им превишава значително общоприетия брой за докторски разработки.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Формулираните изводи отразяват точно и обективно постиженията на дисертанта. Приемам напълно формулировката на автора за тяхната оригиналност по отношение на конкретните породи. На базата на постиженията на дисертационния труд и направените изводи, кандидатът формулира препоръките си за практиката по отношение на двете породи. Бих могла да приема препоръките като приноси с научно-практическо значение.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатът е представил изискуемите две публикации към дисертационната разработка. И двете представят части от проблема, дискутиран в дисертацията. Едната публикация е отпечатана в списание с импакт фактор. В нея се дискутира влиянието на мелатонина върху репродуктивните характеристики на животни от североизточната тънкорунна българска порода. Изследвани са 12 животни, като експерименталните групи са третирани с импланти мелатонин или с мелатонин, добавен към дажбата храна. Авторът докладва за подобрена фертилност, вероятно дължаща се на подобрените характеристики на сперматозоидите. Другата публикация е ориентирана към изследване на антиоксидантния статус след третиране с мелатонин. Кандидатът отбелязва, че не се установяват съществени различия в общия антиоксидантен статус, а само известна тенденция след прилагане на импланта. И в двете публикации д-р Манчев е първи автор. Като доказателствен материал кандидатът е представил и 4 участия по темата на дисертацията. И в тях, той е водещ автор.

9. Лично участие на докторанта

От цялостното изложение на материалите на дисертацията е видно, че докторантът самостоятелно е планирал и провел всички етапи на изследването и има голям личен дял в обработката и анализа на получените резултати и формулирането на изводите и препоръките.

10. Автореферат

Авторефератът е написан на 42 страници, правилно структуриран и отразява в резюмиран вид основните моменти от отделните раздели на дисертацията. Той е направен изцяло в съответствие с изискванията за изработване на автореферат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на БАН.

Дисертационният труд показва, че докторантът Стефан Манчев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност “Физиология на животните и човека“ като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Стефан Манчев в докторска програма по “Физиология на животните и човека“.

Рецензент

24.10. 2021 г.

Проф. Д-р Анна Толева, дм